

CUPRINS

Abrevieri.....	5
----------------	---

Titlul I

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA CONTRACTELOR BANCARE	7
---	---

Capitolul I

Activitatea bancară. Dreptul bancar și izvoarele sale	7
--	----------

1. Considerații de natură istorică.....	7
2. Dezvoltarea instituției bancare și fenomenul globalizării.	10
3. Paradoxul dreptului bancar.....	12
4. Primii pași către individualizarea noțiunii de contracte bancare.....	13
5. Reglementarea distinctă a contractelor bancare.	14
6. Profilul contractelor bancare, creație doctrinară.....	14
7. Conceptul de operațiune bancară.....	15
8. Oscilația dreptului bancar între public și privat.....	17
9. Principalele izvoare de drept bancar.....	19
10. Uzurile bancare.	20
11. Normele elaborate de asociațiile profesionale.....	21
12. Convențiile internaționale relevante.....	22
13. Condițiile generale	23

Capitolul II

Contractul bancar. Noțiune și clasificare	24
--	-----------

14. Absența unei definiții legale a contractului bancar.	24
15. Spre conturarea unei definiții.	25
16. Operațiunile bancare permise de lege.....	25
17. Criteriile utile unei definiții.....	27
18. Noțiunea de instituție de credit.....	29
19. Problematika generată de contractele parabancare.....	29
20. Caracterul autonom al dreptului contractelor bancare.....	31
21. Teoria contractului bancar general	32
22. Clasificarea contractelor bancare.	33
23. Tipologia clientelei.....	33

24. Sensul creditării	34
25. Contractele pasive.....	34
26. Contractele active	35
27. Contractele neutre.....	36
28. Critica acestei clasificări.....	36
29. Contractele destinate investițiilor pe piața de capital.	37
30. Noi terminologii.	37
31. Contracte sau operațiuni?	38

Capitolul III

Trăsăturile specifice ale contractelor bancare .....

32. Considerații preliminare.	39
33. Caracter numit.	39
34. Caracter mixt.	39
35. Caracter bilateral și oneros.	40
36. Caracter <i>intuitu personae</i>	41
37. Caracter consensual.	41
38. Controversele asupra caracterului consensual	41
39. Contractele bancare, contracte de adeziune	42
40. Tendința spre simplificare.	44
41. Caracter comercial.	45
42. Caracterul executoriu.....	46
43. Caracterul profesional și problematica legalității creditării.....	46

Capitolul IV

Condițiile de fond și de formă ale contractelor bancare .....

44. Aplicarea normelor generale din dreptul civil.	48
45. Condițiile de fond reținute de Codul civil.	48
46. Capacitatea juridică a persoanelor fizice.	48
47. Capacitatea juridică a persoanelor juridice.....	49
48. Consimțământul.....	50
49. Obiectul contractului	50
50. Cauza contractului.....	51

Capitolul V

Modificarea unilaterală a contractului bancar .....

51. Considerații generale.	53
---------------------------------	----

Capitolul VI

Secretul bancar. Obligațiile profesionale ale băncii	55
52. Considerații de ordin istoric.	55
53. Reglementarea actuală.....	55
54. Limitele obligației de păstrare a secretului.....	56
55. Alte obligații profesionale.	58

Capitolul VII

Incidența normelor privind protecția consumatorului în sfera dreptului bancar	62
56. Aprecieri generale.	62
57. Raporturile juridice – obiect al legii.....	63
58. Efectul principal al legii	63
59. Criterii de evaluare a clauzei abuzive.....	64
60. Sancționarea clauzelor abuzive	65

Capitolul VIII

Obligațiile precontractuale ale băncii	69
61. Considerații preliminare.	69
62. Obligația de informare.....	70
63. Obligația de consiliere.....	71

Capitolul IX

Reglementarea specială a serviciilor financiare la distanță	74
64. Considerații generale	74
65. Concepte fundamentale.	74
66. Obligațiile aflate în sarcina băncii.	75
67. Momentul încheierii contractului	75
68. Sarcina probei.....	75
69. Dreptul de denunțare unilaterală.	76

Titlul II

Operațiunile bancare neutre	77
--	----

Capitolul I

Teoria contractului de cont curent	77
70. Precizări preliminare.	77

71. Contul curent, tehnică de natură contabilă sau contract?.....	78
72. Noțiunea de cont curent comercial.	78
73. Reglementarea modernă a contului curent.	81
74. Autonomia noțiunii de cont curent bancar.....	82
75. Definierea în doctrină a contului curent bancar.	84
76. Definierea jurisprudențială a contului curent bancar.....	86
77. Operațiunile cu care se confundă contul curent bancar.	88
78. Dreptul fiecărui subiect la un cont bancar	88
79. Caracteristicile contului curent bancar.	89

Capitolul II

Contractul de cont curent comercial..... 90

80. Efectele principale.	90
81. Încheierea contului nu se confundă cu încetarea	90
82. Aprobarea contului.	91
83. Executarea și poprirea.	91
84. Termenul de prescripție.	92

Capitolul III

Reglementarea specială a contului curent bancar 93

85. Efectele principale.	93
86. Efectele în caz de deces.	93
87. Denunțarea unilaterală.	94
88. Executarea împrumuturilor primite.....	94
89. Termenul de prescripție.	94
90. Obligațiile băncii.	94
91. Obligația de gestiune a contului.	95
92. Obligația de efectuare de plăți	95
93. Obligația de informare.....	96
94. Obligațiile titularului de cont curent.....	97
95. Ipotezele închiderii contului curent	97

Capitolul IV

Cardul de debit 99

96. Natura și finalitatea cardului bancar.	99
97. Categoriile de carduri bancare.	100

Capitolul V

Plata prin virament. Noțiune	102
98. Natura și finalitatea viramentului.	102
99. Formele viramentului.	104
100. Unele aprecieri asupra ordinului de plată.....	105

Capitolul VI

Reglementarea tehnicii viramentului	107
101. Termeni și expresii.	107
102. Un ordin de plată de tip transfer credit.....	108
103. Plățile efectuate în relația cu Trezoreria Statului.....	109
104. În vederea executării unui ordin de plată de transfer credit.....	109
105. Elementele obligatorii ale mandatului de debitare directă	110
106. Elementele obligatorii ale unui ordin de plată de debitare directă	111
107. Un angajament de debitare directă	111
108. Mecanismul de debitare.....	112

Capitolul VII

Plata prin cec	114
109. Efectele de comerț.	114
110. Cecul și cambia.	115
111. Necesitatea și premisele emiterii cecului.	116
112. Autonomia fizionomiei cecului.	117
113. Creare și emitere. Condițiile de formă ale cecului.	118
114. Excepții de la condițiile de formă.....	119
115. Mențiuni accidentale.	120
116. Tipologia cecului.	120
117. Cecul barat.....	120
118. Cecul plătit în cont.	121
119. Cecul emis cu clauza „netransmisibil”.	121
120. Cecul de călătorie	122
121. Cecul circular	122
122. Variantele stipulării plății cecului	122
123. Modalitatea transmiterii cecului.	123
124. Situația girului în alb.	124

125. Efectul principal al girului.....	124
126. Avalul sau garantarea cecului.....	126
127. Efectele avalului.....	126
128. Termenul plății cecului.....	126
129. Utilizarea tehnicilor moderne în mecanismul cecului.....	127
130. Problematika neplății cecului.....	128

Capitolul VIII

Contractul de închiriere a casetelor de valori..... 131

131. Considerații generale.....	131
132. Absența unei definiții legale.....	131
133. Natura juridică.....	132
134. Trăsăturile contractului.....	135
135. Obligațiile băncii.....	136
136. Obligațiile clientului.....	136
137. Încetarea contractului.....	137
138. Ipoteze speciale.....	137

Titlul III

OPERAȚIUNILE BANCARE PASIVE..... 139

Capitolul I

Depozitul bancar tipic..... 139

139. Noțiune și reglementare legală.....	139
140. Problematika reglementării depozitului civil.....	140
141. Definiția din dreptul pozitiv.....	141
142. Caracter real, unilateral, oneros și translativ de proprietate.	142
143. Principiul nominalismului monetar.....	143
144. Depozitul bancar și contractul de împrumut.....	144
145. Trăsăturile depozitului neregulat.....	146
146. Poziția jurisprudenței.....	146
147. Critica teoriei depozitului neregulat.....	147
148. Clasificarea depozitelor.....	148
149. Condițiile de formă ale contractului de depozit.....	148
150. Obligațiile depozitarului.....	150
151. Obligațiile deponentului.....	151
152. Garantarea depozitelor bancare.....	151

---

153. Coordonatele încetării contractului de depozit bancar.	153
154. Certificatele de depozit.....	153
155. Libretele de economii.....	154
Capitolul II	
Depozitul bancar de valori.....	156
156. Noțiune și efecte.	156
Titlul IV	
Operațiunile bancare active	159
Capitolul I	
Contractul de credit. Aspecte generale.....	159
157. Considerații preliminare.	159
158. Definiții reținute în alte sisteme de drept.	160
159. Contractul de credit și contractul de împrumut.	162
160. Contractul de credit bancar și creditarea comercială.....	163
161. Riscurile creditării.	164
162. Clasificarea contractelor de credit.	168
163. Noțiunea de credit	170
164. Caracterul comercial.....	170
165. Clauzele inerente oricărui contract de credit.	171
166. Contractul de împrumut. Caracterul real și unilateral.	172
167. Efectul translativ al contractului de împrumut.	174
168. Obiectul material al contractului de împrumut.....	174
169. Termenul obligației de restituire.	175
170. Condițiile de formă ale contractului de împrumut.....	176
171. Mijloacele de probă ale contractului de împrumut.....	176
172. Evoluții în percepția instituției.	178
173. Efectele practice ale abandonării teoriei contractului real.....	179
174. Obligația esențială a băncii	180
175. Obligația de rambursare a creditului.	181
176. Considerații asupra plății.....	181
177. Principiul nominalismului.	182
178. Obligația de plată a dobânzii de către debitor	182
179. Coordonatele economice ale evoluției dobânzii.....	184
180. Termenul de grație.....	185

181. Modificarea dobânzii.....	186
182. Plata comisioanelor bancare	189
183. Obligații esențiale sau marginale?	190
184. Creditul sindicalizat.....	191
185. Încetarea obligațiilor contractuale	192
186. Rezilierea ca mod de încetare a contractului.	192
187. Rezilierea în materie de credit.	192
188. Noțiunea de justă cauză	193
189. Caracterul executoriu.....	196

Capitolul II

Creditul de consum..... 198

190. Aprecieri generale.....	198
191. Efectul juridic al legii speciale.	199
192. Actuala reglementare.....	199
193. Credite exceptate de la aplicarea O.U.G. nr. 50/2010.	199
194. Termenii O.U.G. nr. 50/2010.	201
195. Informațiile standard.....	204
196. Informațiile necesare precontractuale.....	206
197. Interdicții.	209
198. Comisioanele	210
199. Dobânda variabilă.....	210
200. Calculul ratei lunare a dobânzii/comisioanelor	211
201. Clauze interzise.....	213
202. Conținutul contractului de credit.	213
203. Rambursarea anticipată.....	216

Capitolul III

Contractul de credit în materie locativă 217

204. Sediul materiei.....	217
205. Condițiile generale ale contractelor	218
206. Condițiile generale de afaceri	219

Capitolul IV

Creditul ipotecar pentru investiții imobiliare 220

207. Sediul materiei.....	220
208. Noțiunea	220

209. Creditul imobiliar și creditul ipotecar.....	221
210. Principii relevante.....	221
211. Conținutul contractului.....	221
212. Contractul de asigurare.....	222
213. Suportarea cheltuielilor.	223
214. Rambursare anticipată.	223
215. Rata dobânzii.....	223
216. Reguli privind ipoteca.	223

Capitolul V

Linia de credit..... 225

217. Aprecieri generale.	225
218. Noțiune legală.....	226
219. Natura juridică.....	228
220. Caracteristicile contractului.....	230
221. Categoriile de linii de credit.	231
222. Facilitatea de credit	232
223. Obligațiile substanțiale.	233
224. Specificitatea calculării dobânzii.....	234
225. Linia de credit și acreditivul documentar.	235
226. Cardul de credit și descoperitul de cont (<i>overdraftul</i>).	236
227. Modificări și stingerea obligațiilor contractuale.....	237

Capitolul VI

Scontul creanțelor și efectelor comerciale..... 240

228. Considerații generale.	240
229. Sediul materiei.....	241
230. Natura contractului.....	243
231. Elementele operațiunii.....	244
232. Obiectul scontării.	245
233. Trăsăturile contractului.....	245
234. Caracterul consensual al contractului.....	245
235. Clasificarea scontului	247
236. Scontul în linie.....	247
237. Obligațiile esențiale generate de contract.....	248
238. Obligația cesionarului aflată sub condiție 250	250

Capitolul VII

Garantarea creditelor bancare	251
239. Considerații generale.	251
240. Varietățile garanțiilor.	251
241. Fideiusiunea sau cautiunea	251
242. Caracterele fideiusiunii.	252
243. Efectele fideiusiunii	252
244. Gajul	253
245. Caracterele contractului	253
246. Ipoteca	254
247. Caracteristicile ipotecii.	254
248. Drepturile creditorului ipotecar.	254
249. Opozabilitatea ipotecii.	254
250. Izvoarele ipotecii.	254
251. Obiectul ipotecii.	255
252. Constituirea ipotecii mobiliare.	255
253. Forma contractului de ipotecă mobilă.	255
254. Obiectul ipotecii mobiliare.	255
255. Descrierea bunului ipotecat.	256
256. Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare.	256
257. Efectul înscrierii.	256
258. Ipoteca imobiliară.	257
259. Forma contractului.	257
260. Obiectul ipotecii imobiliare.	257

Titlul V

CREDITUL PRIN SEMNĂTURĂ	258
--------------------------------------	-----

Capitolul I

Observații generale	258
261. Introducere.	258
262. Problematika plăților internaționale.	258

Capitolul II

Acreditivul documentar	260
263. Considerații preliminare.	260
264. Reglementarea internațională.	261

---

265. Reglementarea națională.	261
266. Distincția față de alte tehnici.	262
267. Subiectele mecanismului.	263
268. Noile definiții promovate de actuala versiune.	265
269. Definiția reținută în doctrină și jurisprudență.	266
270. Caracterele acreditivului documentar.	267
271. Finalitatea acreditivului documentar.	270
272. Etapele acreditivului documentar.	270
273. Modalitatea de control a băncii.	272
274. Tipologia acreditivului documentar.	273
275. Alte varietăți de acreditive.	276
Capitolul III	
Garanția bancară.	277
276. Considerații preliminare.	277
277. Noțiuni.	277
278. Caracteristicile garanției.	277
279. Clasificarea garanției bancare.	278
280. Mecanismul garanției bancare.	279
281. Efectele generate de garanție.	279
Capitolul IV	
Garanția autonomă.	280
282. Noțiuni.	280
283. Definiția legală.	280
284. Caracterul autonom.	281
285. Dreptul de regres.	282
286. Caracterul transmisibil.	282
287. Încetarea efectelor.	283
288. Criteriile relevante.	283
289. Tipologia garanțiilor la prima cerere.	283
290. Reglementarea internațională.	284
Capitolul V	
Avalizarea efectelor de comerț.	286
291. Necesitatea avalizării.	286
292. Noțiuni.	286

293. Efectul caracterului abstract	286
294. Mecanismul avalului.....	287
Titlul VI	
Operațiunile parabancare	288
Capitolul I	
Contractul de factoring	288
295. Considerații introductive.	288
296. Definiția legală.	288
297. Factoring <i>versus</i> scont.	290
298. Clasificarea	291
299. Caracteristicile contractului	292
300. Obligațiile definatorii ale contractului.	293
301. Etapele	294
Capitolul II	
Reglementarea internațională a contractului de factoring	295
302. Sediul materiei.....	295
303. Aplicarea convenției internaționale.	295
304. Excluderea aplicării convenției.....	296
305. Noțiunea contractului internațional de factoring	296
306. Efectele contractului.	297
Capitolul III	
Contractul de <i>forfaiting</i>	299
307. Noțiune legală.....	299
308. Substanța contractului.....	301
309. Creditele vizate de <i>forfaiting</i>	302
310. Efectele supuse operațiunii.....	302
311. Taxa de forfaitare.....	303
312. Etapele operațiunii.....	303
313. Linia de forfaitare	305
314. Lipsa regresului	305
315. Necesitatea garanției bancare	306
316. <i>Forfaiting</i> și factoring.....	306

Capitolul IV

Leasingul financiar	308
317. Considerații preliminare.	308
318. Leasingul, între contract bancar și parabancar.	310
319. Tentative de definire.....	310
320. Noțiunea legală	313
321. Clasificare.....	315
322. Părțile contractante.	316
323. Drepturi excluse din sfera contractului.....	317
324. Condițiile de formă.....	317
325. Rata de leasing.....	318
326. Conținutul minimal al contractului de leasing.....	318
327. Mecanismul leasingului.....	319
328. Raporturile obligaționale generate.	319
329. Elemente specifice în materia răspunderii.....	322

Capitolul V

Reglementarea la nivel internațional a contractului de leasing	324
330. Relevanța pe plan internațional.	324
331. Sediul materiei.....	324
332. Criteriile de aplicabilitate	324
333. Lipsa unei definiții.....	325
 Bibliografie selectivă.....	 327

Titlul I

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA CONTRACTELOR BANCARE

Capitolul I

ACTIVITATEA BANCARĂ.

DREPTUL BANCAR ȘI IZVOARELE SALE

1. Considerații de natură istorică. Astăzi, devine un truism să afirmăm că orice structură de organizare socială, care prezintă un grad mai mare sau mai mic de complexitate și care, în mod esențial, se bazează la nivel economic pe schimbul continuu de produse și servicii, necesită, în mod categoric, existența unor mecanisme, prin care se poate desfășura activitatea de *intermediere financiară*¹. Dezvoltarea schimbului, fie că avem în vedere piața internă, fie că ne focalizăm pe cea internațională, este condiționată de anvergura intermedierii financiare² și, în sens contrar, existența unor disponibilități financiare poate determina, în mod direct sau indirect, prin investire, o creștere economică.

Cu alte cuvinte, indiferent de forma sa, schimbul permanent, chiar și în forme incipiente, a condus, în mod organic, la necesitatea monedei ca unitate universală de valoare. Chiar dacă inițial statul a fost emitentul acesteia, întrucât resursele de aur și baterea monedei erau apanajul indiscutabil al monarhilor, prin monedă tranzacțiile comerciale în sine erau înlesnite și, tot prin monedă, se conservau valorile economice pe termen scurt sau lung.

În mod inerent, odată cu utilizarea monedei ca mijloc de schimb comercial, intermedierea financiară se consolida prin apariția bancherului și, mai târziu, a băncii. Astfel, nu este de mirare că primele activități bancare apar în Orientul Antic în rândul popoarelor semite, istoria consemnând

---

¹ Cf. I. Turcu, *Drept bancar*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 19 și urm.

² Ch. Gide, *Principes d'économie politique*, Ed. Sirey, Paris, 1923, p. 378.

faptul că odată cu moneda a apărut și împrumutul, căci primele informații pe care le avem mărturisesc încercările monarhilor de a limita împrumutul cămătăresc în secolul al VIII-lea î.H.¹. Ulterior, izvoarele grecești și romane vor fi atestat activitatea bancară ca o activitate profesională.

De la aceste forme regăsite în economiile antice – *trapeza* sau *taberna* pentru lumea greco-romană – prin care se realizau împrumuturi pe termen scurt și se atrăgeau depozite, până la bancherii Evului Mediu sau cei renascentiști, care devin creditorii principalilor monarhi occidentali, instituția bancară evoluează² sau, de multe ori, din cauza crizelor economice de la nivelul întregului continent, involuează.

Traectoria sa se suprapune în mod precis coordonatelor istoriei economice, întrucât comerțul bancar nu se putea desfășura decât în condițiile unei economii prospere și aflate în creștere. Cu cât economia stagnează sau evoluează, și activitatea de intermediere financiară urmează același drum.

Uneori, evoluția se produce chiar și prin accidente ale istoriei precum cruciadele. Necesitatea numerarului pentru călătoria către Țara Sfântă, în contextul insecurității mari a pelerinilor pe drum, conduce la apariția unor forme primitive ale instrumentelor de plată, care, prin simplitatea lor, se aseamănă cu cecurile zilelor noastre³.

Tot cruciadele, prin lărgirea economică a spațiului european, accelerează operațiunile de schimb cu Orientul, iar peninsula italiană – ca placă turnantă a acestora – devine locul unde se conturează, pentru ca apoi să se extindă, dreptul comercial. Dar acest *ius mercatorum* nu este singurul efect al schimburilor internaționale. Alături de el, organizarea și funcționarea unei bănci iau amploare, iar bancherii italieni din Florența și Genova servesc drept model în toată Europa occidentală⁴.

Creșterea explozivă a comerțului maritim în secolul al XVI-lea, ca urmare a marilor descoperiri geografice, a determinat inerent un necesar de monedă care era acoperit prin exploatarea resurselor de aur și argint din America de Sud. Această circulație monetară, care se suprapune circulației mărfurilor la nivel internațional, aduce în prim-plan figura

---

¹ J. Hamel, *Banques et opérations de banque*, vol. I, Ed. Rousseau, Paris, 1933, p. 14 și urm.

² J. Hamel, *op. cit.*, vol. I, p. 15 și urm.; I. Turcu, *Drept bancar, op. cit.*, vol. I, p. 23 și urm.

³ J. Hamel, *op. cit.*, vol. I, p. 74.

⁴ *Ibidem*, vol. I, p. 58.

bancherului internațional, care devine încă o dată și în mod stabil creditorul monarhilor europeni¹.

Importanța sa la curțile regale crește neîncetat, mai ales că monarhii occidentali obișnuiesc să se îndatoreze fără limită, garantând rambursarea împrumuturilor cu veniturile obținute din taxele vamale sau din exploatarea minelor. Nu este, astfel, de mirare că, în ajunul Revoluției Franceze, un bancher elvețian este însărcinat cu formarea guvernului regal pentru a găsi soluții în vederea acoperirii deficitului bugetar.

Pe o perioadă de cel puțin trei secole cruciale, e drept, instituția bancară se cristalizează, apar primele bănci naționale în statele occidentale, iar banca privată parcurge în mod accelerat tranziția către banca modernă prin diversele forme adaptate fiecărui stadiu de dezvoltare: bancă comercială, bancă de afaceri și de depozit².

Privită din perspectivă sociologică, banca îi apare unui cercetător ca Werner Sombart drept instituția care concentrează cele mai importante virtuți ale spiritului capitalist sau antreprenorial³.

În pofida acestor transformări de esență, saltul de la întreprinderea personală la cea instituțională se produce mult mai lent, în principal pe parcursul secolului al XIX-lea. Contrar denumirii pe care acestea o poartă inițial, băncile comerciale – *merchant banks* –, activează mai degrabă prin personalitatea fondatorilor decât prin mecanismele instituției ca atare⁴.

Și totuși, de la începutul secolului al XIX-lea, banca devine o instituție cu adevărat modernă, conturând o adevărată funcție socială recunoscută și preconizată de teoreticienii economiei de piață, cu precădere de David Ricardo, pentru care modernitatea se reflectă, în mod substanțial, în „rolul de intermediar pe piața financiară”, ceea ce îl va determina pe Ricardo să noteze: „Adevărata funcțiune a unei bănci sau a unui bancher începe din momentul în care lucrează cu banii altora”⁵.

---

¹ O. Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. IV, Ed. Științifică, București, 1995, p. 113.

² A se vedea J. Rivoire, *Histoire de la banque*, Ed. PUF, Paris, 1984, p. 56.

³ W. Sombart, *Le bourgeois – contribution à l'histoire morale et intellectuelle de l'homme économique moderne*, Ed. Payot, Paris, 1926, p. 135 și urm.

⁴ I. Turcu, *Drept bancar, op. cit.*, vol. I, p. 27.

⁵ V. Slăvescu, *Tratat de bancă*, vol. I, Ed. Cartea Românească, București, 1930, p. 16.

În lunga istorie a băncilor, fiecărei etape de organizare și dezvoltare economică i-a corespuns o anume noțiune bancară și „pentru fiecare noțiune bancară, din diferite vremuri, a trebuit să corespundă o anumită formă și organizare bancară”¹.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, necesitățile clasei de mijloc, care crește neîncetat, și chiar ale unor părți rurale mai înstărite au determinat nașterea unor instituții financiare sau specializate – fie bănci agrare, fie bănci cooperatiste – ori specializarea chiar a instituțiilor de credit, care s-au adaptat furnizând servicii financiare în sectorul economic vizat.

Drept consecință, sfârșitul veacului coincide cu apariția explozivă a băncilor agricole, a caselor de economii, a cooperativelor de credit și chiar a unor instituții bancare destinate creditării pentru construcția de locuințe. Dezvoltarea segmentului bancar putea fi considerată astfel un barometru al dezvoltării societății occidentale. „Concentrând în mâna lor enorme valori de capitaluri sub formă monetară, ce aparțin celor mai largi părți sociale din populația unei țări, ele (băncile) au însemnata misiune de a întrebuița acele capitaluri în scopuri de siguranță și folositoare utilizare pentru propășirea generală”².

Intermedierea financiară se realiza ca în prezent, prin marile bănci comerciale, dar și printr-o multitudine de bănci cooperatiste sau populare denumite uneori instituții parabancare³, în opinia noastră, în mod eronat, întrucât, deși limitate ca anvergură sau ca piață de desfacere a produselor bancare, nu își pierd sub nicio formă funcția de intermediere financiară.

2. Dezvoltarea instituției bancare și fenomenul globalizării.

Din zorii economiei capitaliste, dacă putem considera așa secolul al XVI-lea, banca a devenit actorul cel mai abil al economiei de piață, consolidându-și prin flexibilitate poziția de prim rang în cadrul oricărei economii naționale.

Cu cât cantitatea de monedă pe piața internă s-a mărit, cu atât dobânda a tins să scadă, astfel încât, pentru a fi profitabilă, banca a simțit nevoia să își extindă operațiunile și în alte state. Evident, această externalizare

---

¹ Citat în V. Slăvescu, *op. cit.*, vol. I, p. 14.

² V. Slăvescu, *op. cit.*, vol. I, p. 27.

³ A se vedea I. Turcu, *Drept bancar, op. cit.*, vol. I, p. 29.

presupunerea și riscuri. Uneori, precum în anii 1820, băncile engleze – cele mai puternice la acel moment – vor intra într-o serioasă criză din cauza creditării noilor republici sud-americane care au intrat pe moment în incapacitate de plată. Era o lecție pe care o puteau învăța din falimentul Fuggerilor în secolul al XVI-lea.

Mai apoi, banca s-a orientat spre marile lucrări de infrastructură, pe piața internă sau cea externă, mai sigure în privința profitului. Nici întreprinderea industrială nu a fost neglijată, chiar dacă în prima jumătate a secolului al XIX-lea bancherii erau reticenți în a acorda împrumuturi pionierilor industrializării.

Trei revoluții în domeniul bancar s-au desfășurat în mai puțin de un veac¹: bancherul a fost înlocuit de banca comercială, apoi aceasta s-a transformat într-o mare societate pe acțiuni, apoi în cele din urmă ea a participat sub forma „băncii de afaceri” în cele mai profitabile întreprinderi comerciale și industriale spre sfârșitul secolului al XIX-lea, transformându-se astfel în principalul instrument de expansiune economică, ce îl va determina pe Rudolf Hilferding să conchidă că, în final, capitalul bancar își va instaura *hegemonia* față de cel industrial sau comercial². Prin hegemonie, sociologul german înțelegea faptul că banca are tendința să controleze viața celorlalte întreprinderi, determinând politica acestora și, în cele din urmă, chiar pe cea a statelor³.

Dacă prima jumătate a secolului al XX-lea pare să fi împins băncile spre o involuție momentană – este suficient să ne amintim marile crahuri bancare din perioada anilor 1929-1933 –, în perioada de după 1945, marile bănci occidentale și-au continuat ascensiunea mai drastic reglementate.

Prin crearea de noi sucursale în diverse state ale lumii, prin investiții din ce în ce mai departe de sediul central, prin achiziționarea de pachete majoritare ale altor bănci transformate în filiale – cazul celor din Europa Centrală și de Est –, traiectoria a fost reluată, iar băncile s-au implicat în domenii din ce în ce mai diverse, asumându-și uneori riscuri mult prea

---

¹ I. Berend, *An Economic History of Nineteenth-Century Europe. Diversity and Industrialization*, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, 2012, pp. 153-159.

² R. Hilferding, *Das Finanzkapital: Eine Studie über die jüngste Entwicklung des Kapitalismus*, Ed. Wiener Volksbuchhandlung, Viena, 1910, p. 283.

³ *Ibidem*, p. 260 și urm., p. 426.

mari – ca în cazul băncilor nord-americane în anii 2000 –, astfel încât, la un secol de la apariția lucrării lui Hilferding, putem constata că concluziile sale sunt mai apropiate de adevăr ca niciodată.

3. Paradoxul dreptului bancar. Dacă raportăm poziția centrală pe care o ocupă banca comercială grație activității sale de intermediere financiară în economia unei țări la normarea activității sale, vom observa un real paradox. Marile codificări ale secolului al XIX-lea au ignorat aproape complet raporturile juridice bancare. Niciun sistem nu a reținut vreun profil particularizat al unui asemenea mecanism juridic.

Dimpotrivă, contracte civile mai puțin importante sau vizibile, precum renta viageră, constituirea de uzufruct sau altele asemenea, au beneficiat de atenția sporită a celor mai importanți legiuitori.

Nici chiar Codul de comerț napoleonian, sursă de inspirație pentru legislația comercială a unui număr de state ale Europei continentale, nu a reglementat activitatea bancară.

Paradoxul nu este însă specific activității bancare; dimpotrivă, el caracterizează, în principiu, toate activitățile generate pe piața financiară. Studiarea legislației bursiere nu face decât să releve un „retard” similar în privința reglementării legislative a tehnicii și practicilor bursiere în condițiile în care bursa este asemeni băncii pivot al unei economii capitaliste.

Explicarea paradoxului se fundamentează pe două coordonate. Pe de o parte, legislația civilă și comercială franceză, instituită la începutul secolului al XIX-lea, resimțea influența puternică a marilor doctrinari Domat și Pothier, când activitatea bancară era privită, de regulă, ca o întreprindere pur personală.

Pe de altă parte, conform unei concepții promovate de autorii celor mai importante coduri comerciale ale secolului al XIX-lea – codul de comerț italian din 1882 și, respectiv, cel german din 1897 –, contractul bancar putea fi redus la un mecanism simplu, astfel încât interpretul nu trebuia decât să-l asimileze profilurilor contractuale celor mai apropiate (în concret, împrumutul de consumație și depozitul).

Astfel, pentru exemplificare, în sistemul german se trimeea prin analogie la § 607, § 675, § 765 sau § 788 din Codul civil, dispoziții cu aplicare

generală¹. Toate aceste prevederi legale reglementau contracte civile numite (împrumutul, agenția, garanțiile etc.) și, prin similitudinile evidente, puteau avea incidență în materia celor mai cunoscute contracte bancare.

În mod excepțional, s-a recunoscut caracterul complex al titlurilor de credit, reglementându-se aparte aceste instrumente utilizate în practica bancară, însă, și din această perspectivă, tendința legiuitorului a fost de a reglementa cât mai simplu, chiar dacă printr-o reglementare uniformă se creau confuzii între cambii și cecuri.

Doctrina s-a suprapus convingerii promovate de autorii marilor coduri, astfel încât o simplă cercetare a celor mai importante tratate de drept comercial relevă un interes crescut doar pentru analiza titlurilor de credit utilizate de bănci².

4. Primii pași către individualizarea noțiunii de contracte bancare. O primă breșă în recunoașterea unei tipologii contractuale aparte se conturează în codul de comerț italian din 1882, care, fără a reține vreo definiție a contractelor sau operațiunilor bancare, le menționează în cadrul cunoscutei înșiruirii a operațiunilor comerciale care atrag, în temeiul principiului obiectivității, aplicarea legii comerciale³.

Codul de comerț român promulgat în 1887 nu aduce vreo îmbunătățire a viziunii legiuitorului italian, preluând *ad litteram* același text de lege.

Breșei inițiale i se adaugă pasul următor făcut de legiuitorul spaniol, care, prin noul cod de comerț, promulgat în 1885, menționează aparte în art. 177 principalele operațiuni pe care le vor realiza băncile: scontări, depozite, conturi curente, garanții și credite.

Individualizarea contractelor bancare se va produce abia prin textul noului cod de comerț portughez și al codului civil italian.

Urmărind reglementarea simplă a omologului spaniol, codul portughez promulgat în 1888 introduce pentru prima oară un nou titlu – *Operațiunile bancare* –, ce conținea patru articole.

---

¹ A se vedea H. Herrmann, *Bank-Customer Relationship in German Law and Practice*, în N. Horn, *German Banking Law and Practice in International Perspective*, Ed. De Gruyter, Berlin, 1999, p. 89.

² A se vedea, spre exemplificare, E.-E. Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial*, Ed. Rousseau, Paris, 1916, pp. 653 și 804.

³ Art. 3 pct. 11.